

Declaració sobre ètica i integritat
en la docència universitària

Declaración sobre ética e integridad
en la docencia universitaria

Declaração sobre ética e integridade
na docência universitária

Declaration on ethics and integrity
in university teaching

M. Casado, M. Martínez
i M. do Céu Patrão Neves (coords.)

Organització
de les Nacions Unides
per a l'Educació,
la Ciència i la Cultura

Càtedra UNESCO de Bioètica
de la Universitat de Barcelona

Observatori de
Bioètica i Dret
Universitat de Barcelona

SUMARI

Declaració sobre ètica i integritat en la docència universitària	
Presentació	9
Estat de la qüestió	11
Recomanacions	26
Declaración sobre ética e integridad en la docencia universitaria	
Presentación	31
Estado de la cuestión	33
Recomendaciones	49
Declaração sobre ética e integridade na docência universitária	
Introdução	53
Estado da questão	55
Recomendações	71
Declaration on ethics and integrity in university teaching	
Presentation	75
State of the question	77
Recommendations	92
Membres del Grup d'Opinió que han elaborat aquest document	95

**DECLARACIÓ SOBRE ÈTICA
I INTEGRITAT EN LA DOCÈNCIA
UNIVERSITÀRIA**

PRESENTACIÓ

Aquest *Document sobre ètica i integritat en la docència universitària* és el segon de la trilogia sobre la integritat en el desenvolupament de l'activitat acadèmica que l'Observatori de Bioètica i Dret està elaborant amb la finalitat d'analitzar els principals problemes d'ètica en els àmbits de la recerca, la docència i la gestió de l'educació superior, així com d'efectuar recomanacions i propostes per afrontar-los.

El primer document va ser elaborat de forma conjunta per la Càtedra Unesco de la Universitat Catòlica de Porto i la Càtedra Unesco de Bioètica de la Universitat de Barcelona, la seu de la qual és l'Observatori de Bioètica i Dret de la Universitat de Barcelona, i es va titular *Declaració sobre integritat científica en recerca i innovació responsable*. S'hi definia la integritat com un concepte lligat, des d'un punt de vista etimològic i conceptual, a la idea de «totalitat intacta» i, atenent a la seva dimensió moral, «com la fidelitat a un sistema axiològic i normatiu assumit per la pròpia persona». Per aquesta raó, la integritat s'entén també com un principi que implica una acció obligatòria; i imposa el respecte i la protecció de la dignitat dels altres. Aquest és el sentit que recull la Declaració Universal sobre Bioètica i Drets Humans de la Unesco. Aquest treball, publicat l'octubre de 2016, va proporcionar pautes a investigadors, professionals i agents del sistema de recerca i innovació, integrant les particularitats de l'àmbit llatí i les diferents perspectives culturals.¹

En aquest nou document s'analitzen els problemes que acuiten la docència a l'educació superior, ja que les societats actuals estan immerses en un procés de conjunció econòmica, política i social del qual la universitat no pot quedar al marge perquè les seves aportacions són d'una importància cabdal per garantir el creixement econòmic i l'optimització social. Els canvis paradigmàtics que estem travessant obliguen a revisar, consolidar i reformar en allò que calgui la tasca docent, perquè l'educació universitària no pot romanre aliena a les noves circumstàncies educatives, que requereixen noves formes d'aprendre, ensenyar i avaluar. Per això, aquest document té els objectius següents: concretar què significa la integritat en la docència a la universitat, quins han de ser els seus continguts fonamentals i quines implicacions comporta; influir en els que prenen decisions en l'àmbit dels sistemes d'educació superior, guiant els possibles canvis i les propostes normatives; i repercutir

---

¹ Es pot consultar a: www.publicacions.ub.edu/refs/observatoriBioeticaDret/Documents/08489.pdf.

en els mitjans de comunicació i en l'opinió pública a fi d'augmentar la qualitat del debat i promoure la presa de decisions de la ciutadania, lliure i informada, en les polítiques del sistema d'educació superior.

El document ha estat elaborat i coordinat pels Drs. María Casado, Miquel Martínez —tots dos de la Universitat de Barcelona— i Maria do Céu Patrão Neves —de la Universitat de les Açores—. En la seva redacció hi han participat els Drs. Francisco Esteban, Itziar de Lecuona, Manuel López Baroni, Begoña Román i Albert Royes, i també hi han fet aportacions els professionals i acadèmics dels perfils dels quals es recullen al final.

El tercer text de la trilogia sobre la integritat en el desenvolupament de l'activitat acadèmica es dedicarà als aspectes ètics implicats en la gestió de l'educació superior i en les polítiques universitàries.

La iniciativa de l'elaboració d'aquests documents parteix del Grup d'Opinió de l'Observatori de Bioètica i Dret de la Universitat de Barcelona, creat l'any 2000, que ha publicat ja uns altres vint-i-cinc documents d'opinió i que té com a objectiu principal participar en el debat social informat sobre qüestions en les quals no existeix una opinió unànime i que preocupen a la societat. Per mitjà de les seves propostes —que promouen polítiques públiques i que han aconseguit un impacte normatiu important— el Grup pretén contribuir a la construcció d'una societat més justa, transparent i democràtica.²

---

² Tots aquests documents estan disponibles en accés obert a: www.bioeticayderecho.ub.edu/ca/documentos.

ESTAT DE LA QÜESTIÓ

Les institucions d'educació superior han experimentat, en les últimes dècades, profundes alteracions determinades per la pròpia evolució de la societat. En aquest context destaquen especialment dues vessants fonamentals: la social (o sociopolítica) i l'econòmica (o economicofinancera).

Des del punt de vista social, la democratització de l'ensenyament va portar a l'augment del nombre d'estudiants, va diversificar-ne el perfil, va accentuar-ne el pluralisme, va flexibilitzar els recorreguts acadèmics, va multiplicar les expectatives i va ampliar el nombre de docents universitaris i d'especialitats. A més i paral·lelament, es va dissociar l'ensenyament de la formació i es va associar la realització de cursos a l'obtenció d'ocupació. No obstant això, amb el ventall de llocs de treball en accelerada transformació, l'educació superior ha hagut de replantejar contínuament la seva oferta especialitzada, bandejant cada vegada més la formació del ciutadà responsable, per la qual cosa atén sobretot les necessitats funcionals immediates i canviants i menys les necessitats humanes constants i permanents.

Des del punt de vista econòmic, les circumstàncies conjuntes de la crisi econòmica i del sorgiment creixent d'institucions d'ensenyament superior han implicat una disminució del finançament públic, la qual cosa ha comportat la necessitat d'obrir-se a altres formes de finançament menys dependents de l'Estat. Al seu torn, la proliferació de centres privats ha conduït a una major competitivitat entre institucions i el dèficit financer ha portat a formes d'organització i gestió tendencialment rendibles. Així, la creixent demanda d'adaptació al mercat ha ocasionat la multiplicació d'ofertes de nous cursos i graus i la captació de recursos mitjançant la creació de centres especialitzats de recerca i l'aconseguitment de projectes rendibles. En aquest context, l'educació humanística es veu fortament disminuïda en favor del desenvolupament dels ensenyaments tecnocientífics, en un context de reducció de l'oferta que correspon també a un empobriment de les institucions d'educació superior.

Les institucions d'educació superior són percebudes cada vegada més com a empreses i, com a tals, orientades a una producció lucrativa. Conseqüentment, aquesta mercantilització de l'ensenyament comporta la percepció dels estudiants com a clients que adquireixen un diploma. D'altra banda, el col·lectiu docent envelleix sense que es produeixi la necessària renovació de places, que solament es cobreixen per professors contractats en condicions precàries i que es troben amb dificultats importants per avançar en la carrera acadèmica. D'aquesta manera, les universitats van perdre la seva funció tradicional de frontissa social, mitjançant la formació de líders del futur en els àmbits

més diversos, per esdevenir fàbriques que produeixen empleats a fi de satisfer les necessitats més immediates del mercat.

Al mateix temps, els canvis tecnològics en determinades matèries estan ocasionant una concentració cada vegada major de l'oferta universitària en uns pocs centres, la qual cosa es retroalimenta amb els abundants recursos de què disposen. La gairebé desaparició o l'escassa rellevància de les universitats més petites repercuteix en la recerca, la docència, el pluralisme i el multiculturalisme. Sota l'aparença de la gratuïtat, els cursos en línia oberts i massius (MOOC) o equivalents s'empren sovint com una estratègia de captació de potencials estudiants per a un model universitari que es concentrarà en unes poques universitats, amb el finançament i el suport de les administracions públiques, en detriment de la resta. La reducció de la pluralitat generarà una estandarització del coneixement, d'acord amb motlles imposats per criteris econòmics i ideològics que es generalitzaran a l'empara d'un discurs fonamentat en el progrés tecnocientífic, però que a la pràctica suposen una reculada de l'humanisme.

És en aquest context que hom pot constatar l'increment de la competència entre docents, departaments, facultats i universitats, competència que esdevé cada vegada més dura fins al punt de ser gairebé antropofàgica, sobretot pel que fa al nombre d'estudiants i al finançament dels projectes. D'altra banda, la tendència a homogeneïtzar els programes i les guies docents, amb l'excusa d'una organització acadèmica més eficient, deixa cada vegada menys espai a la necessària pluralitat de continguts i línies de recerca. El criteri que s'ha imposat en els últims anys, en el context de la crisi, és que l'estudiant és un client a qui cal espremer econòmicament. L'aparició dels màsters, en substitució del quart i cinquè cursos, ha anat acompanyada d'un increment del preu de les matrícules dels darrers anys que en la pràctica ha triplicat el cost per als estudiants, sense que s'hagi percebut la corresponent millora en la qualitat de la docència i de l'aprenentatge. Els preus de les taxes, tan desiguals entre comunitats, els preus de les segones i successives matrícules, la reducció de les beques i el confús mapa de titulacions, no han fet sinó aprofundir en les diferències socials i territorials, substituint la funció social de la universitat per criteris de rendibilitat, productivitat i competitivitat. Dificilment es pot parlar d'integritat acadèmica en universitats on la meitat més o menys de la plantilla del professorat cobra per sota del salari mínim interprofessional. La precarietat, la temporalitat, el frau en la contractació i un llarg etcètera, han consolidat un model en el qual prevalen la supervivència i el darwinisme social. Sense condicions de treball dignes es difícil parlar d'ètica en l'educació superior.

Les condicions agressives de funcionament afavoreixen l'eclosió de pràctiques exclusivament orientades a l'èxit, acompanyades d'una obsessió quantificadora que permeti reduir les activitats a nombres. Sovint sembla que s'ha instituït tàcitament una nova lògica que té en compte exclusivament el nombre de realitzacions concretes, la seva visibilitat social i els valors financers implicats.

Aquest model és pervers perquè equipara l'èxit acadèmic amb nivells de productivitat i rendibilitat econòmica, cosa que distorsiona la missió de servei social del docent i de les institucions d'educació superior, que es converteixen en una activitat empresarial com les altres i que com a tal ha de ser rendible en termes econòmics i financers. Aquesta tirania dels rànquings de les institucions i dels índexs de producció científica dels docents, a la recerca de l'èxit a qualsevol preu, genera freqüentment transgressions a la integritat dels mateixos.

Tot i reconeixent la necessitat evident d'optimitzar els recursos humans i financers de les institucions d'educació superior, així com la conveniència de l'avaluació del treball docent —cosa que exigeix el compromís de tothom en la recerca de respostes innovadores i d'èxit en la promoció de l'ensenyament especialitzat i la formació de ciutadans—, en els criteris d'avaluació de docents i institucions acadèmiques cal tenir en compte l'especificitat de la seva missió, que difereix profundament de la que correspon a qualsevol empresa o comerç. Per això és important restablir el valor de la cooperació en detriment de la competència, la cerca de sinergies i el seu efecte multiplicador en detriment de la confrontació i del seu efecte divisor, assumint la responsabilitat social que competeix a les institucions d'educació superior i als seus docents: formar ciutadans, a més de professionals.

En aquest sentit, les institucions d'educació superior haurien d'invertir en la formació en valors dirigida a tota la comunitat acadèmica —professors, investigadors, funcionaris i estudiants, posant l'accent principalment en la responsabilitat social de cadascun—, centrant-se en el professor, com a eix de les relacions amb els alumnes, els col·legues, les institucions i la societat; així com promoure la integritat de les actuacions —entesa com la fidelitat al sistema axiològic i normatiu que garanteixi l'assoliment de la missió de les universitats, la seva responsabilitat social i la dignitat dels qui en formen part.

En un moment de transició entre concepcions dissemblants, i freqüentment contraposades, sobre el sentit del quefer universitari i sobre la missió de la mateixa universitat, és urgent propiciar el diàleg entre la societat i la universitat per poder afrontar els desafiaments que comporta el nou escenari.

Això exigeix tenir en compte el context social, polític i econòmic en què les nostres universitats desenvolupen la seva activitat i respondre a la pregunta de quins són els valors que organitzen l'estructura de funcionament i quines són les finalitats que persegueix —o hauria de perseguir— la institució universitària. En aquest context, aquest document analitza la problemàtica de la integritat en la docència universitària en tres aspectes:

1. Quines són les funcions de l'ensenyament superior?

És obvi que la universitat està immersa actualment en un desdoblament evident, perquè hom li exigeix que dugui a terme tasques que, sovint, poden ser contradictòries: d'una banda, se li assigna la funció de centre de recerca i coneixement, però, al mateix temps, se li exigeix que actuï com una empresa de serveis que formi tècnics per satisfer les necessitats del mercat. Entendre la universitat com una empresa educativa i rendible significa assumir una concepció de la seva missió i les seves funcions radicalment diferent de si se la considera com un centre autònom de recerca, docència i divulgació científica i cultural, en l'assumpció de la seva missió, en l'exercici de les seves competències i en el compliment de la seva responsabilitat social. Aquest desdoblament genera problemes importants no només pel que fa a quin és el lloc de la docència i sobre quins valors ha de fonamentar-se, sinó també respecte a la funció i el sentit d'aquelles altres vessants de l'activitat acadèmica que poden generar conflictes d'interessos i ser susceptibles de manipulacions diverses.

Així, avui el docent universitari és, a la vegada, investigador —progresant en la carrera acadèmica a partir del coneixement que produeix—, recercador de fons i gestor financer —finançant les seves investigacions, gestionant la comptabilitat i contribuint a pagar la docència—, gestor administratiu —organitzant tots els nivells de la vida acadèmica—, professor —actualitzant-se permanentment en els àmbits científic i pedagògic i invertint sovint en la seva pròpia formació—, i també divulgador cultural i científic —desenvolupa accions d'extensió universitària en la seva connexió amb la societat—. Aquesta multiplicat de funcions no només és generadora de conflictes d'interessos, sinó que distreu el docent de la seva funció més paradigmàtica: contribuir al desenvolupament global de l'estudiant.

---

2. Quin és l'*ethos* de l'educació universitària?

Per respondre aquesta pregunta cal tenir present que l'*ethos* de la formació universitària, les bones pràctiques i el conjunt de valors ètics que les sustenten, no pot dissociar-se del *telos*, és a dir, de la seva finalitat o raó de ser.

L'educació superior és un aprenentatge altament especialitzat i professionalitzador, però no és únicament ni principalment això. L'educació superior també té a veure amb allò que facilita que la persona se superi a si mateixa, amb tot allò que condueix cap a l'excel·lència humana; per això convé controlar l'excessiu pragmatisme que domina actualment el primer vessant i recuperar la dimensió humanística i personal de la formació.

La formació universitària no consisteix únicament a obtenir un títol acadèmic i ha d'aspirar a quelcom més que adaptar-se a la realitat professional, econòmica i social del moment. Alguna cosa no ha funcionat com hauria d'haver-ho fet quan, any rere any, un bon nombre d'estudiants, de qualsevol titulació, no ha viscut la universitat, sinó que ha *transitat* per la universitat com si es tractés d'una cursa d'obstacles.

Per aquest motiu, la formació universitària ha de concebre's com un esdeveniment ètic, en tant que és alhora formació professional i formació de la persona, i també com un repte ètic, en la mesura que tot projecte educatiu es correspon amb una opció axiològica.

No és exagerat pensar que l'impacte de l'educació superior en una comunitat vindrà determinat tant pel tipus de persones en què es converteixin els futurs professionals i ciutadans, com pel que sàpiguen o no sàpiguen fer. Per aquesta raó, la integritat en la docència universitària és un element fonamental de l'activitat universitària i, en conseqüència, cal explicar què es defensa aquí per integritat docent i per què es considera fonamental per a les universitats del segle XXI.

3. Davant qui ha de respondre la universitat?

La universitat ha de retre compte de l'encàrrec que se li fa: recerca, docència, divulgació i transferència de coneixement. El coneixement superior es legitima, en definitiva, si contribueix a millorar la qualitat de vida de les persones, el benestar social i la sostenibilitat global, que en això precisament consisteixen el desenvolupament humà i el progrés. Pensem que l'ensenyament superior ha de respondre conjuntament i simultàniament davant la societat, les institucions socioprofessionals i els estudiants.

Davant la societat, la universitat ha de proporcionar coneixements especialitzats de grau superior, la qual cosa significa impartir-los, transmetre'ls, ampliar-los i despertar l'interès per ells. Si es tracta, a més, d'universitats públiques que es financen amb els diners dels contribuents, han de respondre també davant l'Administració a fi de garantir que compleixen l'encàrrec social que han rebut. I si són centres privats, davant les famílies o els estudiants que paguen les quotes, aplicant-hi els mecanismes escaients de transparència i publicitat.

Davant aquelles organitzacions, empreses, associacions, col·legis professionals, etc., que confien en la formació i competència professional i humana dels ciutadans que la universitat forma, aquesta ha de garantir, a més, que els títols que expedeix estan efectivament a l'altura de la capacitat resolutiva de les problemàtiques que hauran d'afrontar els professionals graduats.

Davant els estudiants, la universitat ha de proporcionar-los coneixements tècnics, rigorosos i actualitzats i ha d'ensenyar-los a pensar de manera autònoma i crítica. En definitiva, ha d'oferir-los una formació completa, atenent tant a les normes d'una comunitat pluralista i dialògica com ho és la universitària, com a la manera d'ésser humà, de la qual dependrà l'ús que es faci del que s'ha après.

D'altra banda, la universitat també ha de respondre davant ella mateixa, vetllant pel compliment de la seva missió en coherència amb els valors que li són propis, amb lleialtat institucional.

I. L'imperatiu de la integritat en la docència universitària

1. Definició

Integritat és un concepte del llenguatge comú que guanya especificitat conceptual segons els àmbits en què s'empra i l'adjectivació que en ells rep. Actualment, aquest concepte tendeix a ser utilitzat com a sinònim d'ètica, tant en l'àmbit de la recerca científica com en el de la docència acadèmica, tal com s'ha assenyalat en la ja esmentada *Declaració sobre integritat científica en recerca i innovació responsable* (2016). La integritat és un valor ètic, però no esgota l'horitzó de l'acció ètica, excepte quan es considera com el mínim consens possible en l'àmbit d'una determinada activitat. No obstant això, la definició de l'especificitat de la integritat en cada àmbit concret i particular a què s'apliqui és fonamental per a l'avaluació del seu compliment. En el text d'aquella primera Declaració, la integritat s'identificava etimològicament com la qualitat del que és incorrupte, i englobava conceptualment les nocions d'ho-

---

nestedat en el compromís amb la veritat i d'independència en la preservació de la llibertat i de la neutralitat de la pràctica professional en relació amb els interessos particulars. Ambdues nocions requereixen l'observança de valors com veritat, rigor i objectivitat, transparència i responsabilitat social, la qual cosa constitueix no només una manera de definir el concepte, sinó també d'enunciar les normatives d'acció que es proposen i els criteris per a l'avaluació de la seva observança.

La integritat es constitueix com a imperatiu també en el cas de la docència universitària, per la qual cosa és important definir la seva especificitat en aquest context. En efecte, encara que la docència universitària es fonamenta en la recerca, el seu àmbit d'acció és més ampli i diversificat, per la qual cosa també és més complex des del punt de vista ètic. Per tant, es pot afirmar que la integritat en l'àmbit de la docència universitària no només exigeix els mateixos requisits ja assenyalats per a la recerca científica —honestedat, independència i imparcialitat—, sinó que n'exigeix uns altres de més específics, pel fet de ser, com ja s'ha esmentat abans, una activitat relacional en un context necessàriament heterogeni a causa de l'àmplia diversitat dels estatuts i rols del docent en la comunitat acadèmica.

2. Requisits

Les relacions que emmarquen la docència universitària estan fortament jerarquitzades i condicionades per asimetries de poder, la qual cosa planteja nous i importants desafiaments ètics. En aquest sentit, els trets més característics i transversals de la integritat en la docència universitària s'expressen en el respecte de les competències i funcions, tant de cadascun dels docents com de cadascuna de les persones que integren la comunitat universitària, amb un esperit de col·laboració i de complementarietat; i en l'assumpció del poder com a responsabilitat que ha de ser exercida en favor de la comunitat acadèmica i com a servei a la societat en què s'integra, en el sentit de satisfer les expectatives dels estudiants i les necessitats d'aquesta mateixa societat.

A més d'aquests requisits genèrics i transversals als diferents àmbits de la relació docent, és precisament en el terreny particular d'aquestes relacions —amb els alumnes, amb els col·legues i la comunitat acadèmica, amb la institució i els superiors jeràrquics, i amb la societat— on es poden identificar millor els requisits específics de la integritat.

En efecte, la integritat es constitueix com a imperatiu en l'àmbit de la docència universitària en totes les dimensions a les quals aquesta s'estén: en

la relació amb els estudiants, s'exigeix respecte per la seva dignitat, reconeixement de la singularitat de cadascun en l'adequació de l'ensenyament a les especificitats respectives, i objectivitat, rigor, justícia i responsabilitat en l'avaluació; en la relació amb els col·legues, i també amb els altres funcionaris de la comunitat acadèmica, es requereix col·laboració i reconeixement de les competències específiques; en la relació amb la institució, s'exigeix compromís i fidelitat a la seva missió general i a les seves orientacions particulars; i en la relació amb la societat, s'exigeix responsabilitat social.

II. Les dimensions de la integritat en la docència universitària

Atesa la complexitat del concepte d'integritat en la docència universitària, és ineludible pensar de quina manera la integritat en la docència universitària pot ser una realitat, és a dir, com es poden transmetre als estudiants exemples d'integritat i crear les condicions idònies perquè aquesta transmissió sigui efectiva.

A continuació s'indiquen els àmbits en els quals la integritat docent hauria de plantejar-se i fer-se efectiva: en les relacions docents amb els estudiants, entre les quals convé remarcar la importància del tractament dels continguts acadèmics científics, humanístics i culturals, i la creació d'escenaris d'ensenyament, aprenentatge i avaluació; en la participació amb col·legues i altres membres de la comunitat universitària; en la relació amb la mateixa institució universitària i en la relació amb la societat.

1. La relació amb els estudiants

La relació que el professorat universitari estableix amb els estudiants és un pilar fonamental i inexcusable de la seva tasca professional i en el qual l'ingredient ètic condiona fortament el vincle entre els uns i els altres.

1.1. Dels professors envers els estudiants

És necessari que el professorat consideri que l'estudiant universitari no és únicament un individu que acudeix a la universitat a la recerca d'un títol acadèmic o d'altres beneficis, sinó una persona singular en procés de desenvolupament. Sens dubte, atorgar títols acadèmics d'alt nivell també és tasca de

---

la universitat, però no és la seva única responsabilitat. El professor hauria de crear l'entorn adequat que permeti reflexionar a l'estudiant i que, en conseqüència, li permeti analitzar críticament cada situació, de manera que es generi la necessitat d'aprendre per part del mateix estudiant.

L'estudiant ha de ser respectat com una persona que va a la universitat per formar-se com un expert professional i per seguir educant-se com a persona i com a ciutadà. Aquesta consideració, que és la que es propugna en aquest document, exigeix que el professorat universitari mostri integritat quan es relaciona amb els estudiants. Aquest compromís és de naturalesa ètica i, per tant, té més a veure amb la persona que amb l'estudiant, la qual cosa implica no desentendre's de les qüestions que es relacionen amb els valors i els sentiments de la persona que estudia a la universitat. En aquest punt, el professorat ha d'evidenciar el seu respecte per les diferents apreciacions personals de cadascun, sense que això comporti reconèixer i aprovar totes les concepcions possibles, especialment les que atempten contra la convivència social o el desenvolupament d'una forma de vida plena i saludable.

El compromís ètic esmentat també suposa una actuació exemplar per part del professorat. L'estudiant universitari, com feia en la seva època escolar, també observa els seus professors i d'una manera o altra els exigeix que es comportin de manera coherent, assenyada i d'acord amb el que representen. Aquesta consideració té actualment més rellevància, especialment perquè el professorat universitari ja no solament fa acte de presència a l'aula o al despatx, sinó que també està present a les xarxes socials virtuals.

1.2. Dels estudiants envers els professors

L'objectiu principal d'aquest document és la integritat dels docents, però tota relació veritable, biunívoca, implica reciprocitat —això no obsta que fem una breu referència a la relació entre els estudiants i els professors des de la perspectiva dels primers.

Doncs bé, pensem que el punt de partida d'aquesta relació és l'imprescindible compromís ètic que han de tenir els estudiants; el respecte d'aquests envers els seus companys i envers els docents; el compromís que han d'assumir respecte a l'ús adequat i l'aprofitament dels recursos que la societat (especialment si són universitats públiques) posa al seu abast per contribuir de forma eficaç a la seva formació integral; el respecte al treball propi i aliè, que es manifesta especialment en el repudi al plagi i a la còpia en els exàmens; i el foment de les actituds col·laboratives, que contrarestin un sistema basat en

la competitivitat a ultrança. Per aquest motiu, creiem que aquests criteris o valors s'han de fomentar des dels primers cursos, a fi que s'interioritzin i s'integrin com a part de la formació integral dels estudiants.

1.3. El tractament dels continguts acadèmics

Una altra de les dimensions en la qual el professorat universitari ha de mostrar integritat té a veure amb el tractament dels continguts acadèmics que formen part dels plans docents. Se sap que gran part d'aquests continguts poden generar controvèrsia i bascular cap a un costat o cap a l'altre segons l'orientació ètica que se'ls imprimeixi. A més, no són pocs els continguts curriculars acadèmics que poden ser presentats com autèntics dilemes morals, per la qual cosa s'espera que el professor universitari tracti aquests continguts distingint fets, interpretacions i arguments, estimulants el pensament analític i crític de l'estudiant i subratllant que cap posició és èticament neutra.

Vist així, el professorat universitari també ha de demostrar compromís ètic amb aquests continguts, i això comporta diverses accions. D'una banda, es demana estima per allò que hom pugui explicar. Aquesta no és només una bona manera d'aconseguir que els que estan en disposició d'aprendre puguin contagiar-se d'aquesta estima, sinó que també és una bona forma d'aconseguir que els estudiants assumeixin la serietat que té tot el que s'expliqui i s'aprengui a la universitat.

D'altra banda, el tractament dels continguts acadèmics s'ha de fer amb delicadesa i finor ètica. El professorat universitari ha d'assumir que un mateix tema, una mateixa idea o una mateixa situació social pot ser considerada des de diversos punts de vista, i no únicament des del propi i personal del professor. No s'ha d'oblidar que la tarima de l'aula universitària no és un púlpit o una estrada des de la qual es pot defensar una única manera de veure la realitat, perquè la universitat és un lloc de diàleg raonat i de presentació de diferents opcions morals que totes s'han de poder defensar i argumentar. Això no significa convertir l'aula en una mena d'aparador d'imaginariis socials; la universitat també és una aposta per les millors maneres possibles de pensar i viure. La integritat del professorat universitari en relació amb els continguts acadèmics també es palesa posant-se al costat d'aquelles maneres de pensar que siguin integradores, que defensin i enarborin els mínims ètics de convivència i de respecte.

Així mateix, cal remarcar que la llibertat de càtedra, que conforma el nucli dur de la integritat científica, està patint diferents embats que, malgrat que puguin fonamentar-se en principis democràtics, la posen en perill. Fins i tot,